CZU: 94(478)″1940″ https://doi.org/10.59295/lrr2024.32

Considerații privind trasarea granițelor RSS Moldovenești în 1940

Ion ȘIȘCANU
INSTITUTUL DE ISTORIE AL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA

Considerations on drawing the borders of the Moldavian SSR in 1940. In the decision of October 12, 1924, regarding the formation of the Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic (ASSR) as part of Ukraine, it was stated that its border to the west and southwest ran along the "state border of the Soviet Union". Based on this phrasing, it is considered that the western border of the MSSR (Moldavian Soviet Socialist Republic) would coincide with the western border of the former Bessarabia Governorate, meaning the Prut River and the Chilia branch of the Danube. Research in recent years has shown that the western border of the Moldavian ASSR remained on the Dniester River. Evidence can be found in the Constitution of the Moldavian ASSR of 1938 and in the decision adopted on August 2, 1940, regarding the formation of the Moldavian Soviet Socialist Republic. The intentions of the Soviet Ukraine regarding the annexation of Bessarabia, or at least parts of the northern and southern territories of the province, became evident in the early days of the formation of the Ukrainian state. The government of democratic Ukraine stated that Moldovans did not constitute the majority of the population in Bessarabia. In 1940, following the annexation of Bessarabia by the Soviet Union and the formation of the Moldavian Soviet Socialist Republic, the three counties—Hotin, Cetatea Albă, and Ismail—which were claimed to be predominantly populated by Ukrainians, were incorporated into the Ukrainian SSR with the support of Kremlin.

Keywords: Borders, Bessarabia, Ukraine, Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic, Hotin, Cetatea Albă, Ismail, Moldavian Soviet Socialist Republic.

Între 28 iunie și 3 iulie 1940, Uniunea Sovietică invada teritoriile românești - Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța. Una dintre consecințele principale, generate de ocuparea spațiului dintre Prut și Nistru, a constituit-o dezmembrarea Basarabiei, efectuată de Kremlin prin legea din 2 august 1940 a Sovietului Suprem al U.R.S.S., odată cu fărâmițarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, creată anterior, la 12 octombrie 1924, tot de Kremlin, în cadrul Ucrainei sovietice[1].

[1] Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (R.A.S.S.M.) a fost o formă de organizare statală artificială, creată în componența R.S.S. Ucrainene, pe un teritoriu unde moldovenii (românii) nu constituiau majoritatea. Scopul urmărit de Moscova prin înființarea acestei pseudo-republici a fost nu grija pentru „poporul moldovenesc", creându-i „statul lor național", ci intenția de a asigura amenințarea permanentă a unității și integrității naționale și teritoriale a României, prin transformarea R.A.S.S.M. într-o bază de pregătire a acțiunilor de subminare pe teritoriul Basarabiei, sub lozinca unificării acesteia cu Moldova sovietică de pe malul stâng al Nistrului, și de extindere a revoluției proletare în regiunea Balcanilor.

Aceste evenimente au fost și sunt cercetate mai ales în legătură cu necesitatea soluționării „problemei Transnistriei", în contextul agresiunii Federației Ruse asupra Ucrainei. Chestiunea granței de est a Republicii Moldova a fost abordată în Declarația de Independență a Republicii Moldova, adoptată la 27 august 1991 de către Parlamentul de la Chișinău, unde se menționează că „fără consultarea populației din Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța, ocupate prin forță la 28 iunie 1940, precum și a celei din R.A.S.S. Moldovenească, formată la 12 octombrie 1924, Sovietul suprem al U.R.S.S., încălcând chiar prerogativele sale constituționale, a adoptat la 2 august 1940 „Legea U.R.S.S. cu privire la formarea R.S.S. Moldovenești unionale", iar Prezidiul său a emis la 4 noiembrie 1940 „Decretul cu privire la stabilirea granței între R.S.S. Ucraineană și R.S.S. Moldovenească", acte normative prin care s-a încercat, în absența oricărui temei juridic real, justificarea dezmembrării acestor teritorii și apartenența noii republici la U.R.S.S.

În istoriografia sovietică, mai ales în cea din R.S.S. Moldovenească, evenimentul produs la 2 august 1940, la Moscova, era considerat drept „*soluționare a problemei Basarabiei*"[2] și „*triumf al adevărului istoric*"[3]. Abordarea în istoriografia sovietică şi, mai ales, în cea din R.S.S. Moldovenească a acestei probleme a fost analizată de Mihail Bruhis în lucrarea *Rusia, România şi Basarabia.1812, 1918, 1924, 1940,* apreciind-o drept falsificare a adevărului[4].

Dar și după destrămarea U.R.S.S. și proclamarea independenței Republicii Moldova au fost editate lucrări în care se afirmă că în 1940 ar fi avut loc unirea Moldovei de pe malul stâng și de pe malul drept al Nistrului, ar fi fost lichidată împărțirea artificială a țării și a poporului în două părți, ar fi fost restabilită unitatea statală a Moldovei, care a devenit republică unională în componența Uniunii R.S.S. „Reunirea într-un stat unic" ar fi constituit „cea mai importantă etapă în autodeterminarea național-statală a poporului moldovenesc".

În 2015, apare *Istoria Republicii Moldova* (ediția a treia), scrisă de un grup de autori și destinată „[...]mai ales profesorilor și persoanelor care își fac studiile la diverse instituții de învățământ", în care, referitor la chestiunea formării R.S.S. Moldovenești, se menționează că „reunirea ca atare a poporului moldovenesc și formarea Republicii unionale au încheiat procesul autodeterminării național-statale a moldovenilor"[5].

Însă acești autori evită să aprecieze dezmembrarea R.A.S.S.M. și scindarea Basarabiei ca urmare a formării R.S.S. Moldovenești.

Noi vom încerca, în baza unor studii și documente apărute în ultimii ani, să explicăm cum a fost înființată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească unională și de ce granițele ei au fost trasate în felul în care prevedea legea din 2 august 1940.

---

[2] А.М. Лазарев. *Молдавская советская государственность и бессарабский вопрос.* Кишинёв: Картя Молдовеняскэ, 1974, cc. 478-490.

[3] С.К. Брысякин, М.К. Сытник. *Торжество исторической справедливости. 1918 и 1940 годы в судьбах молдавского народа.* Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1969.

[4] Mihail Bruhis. *Rusia, România şi Basarabia.1812, 1918, 1924, 1940.* Chișinău: Editura Universitas, 1992.

[5] *Istoria Republicii Moldova: Din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre.* Asociația oamenilor de știință din Republica Moldova „N. Milescu Spătaru". Ediția a 3-a. Chișinău: S.n., 2015, p. 276

***

Înainte de a prezenta preliminariile, conținutul și consecințele deciziei privind formarea R.S.S. Moldovenești, considerăm absolut necesar să clarificăm afirmația, aproape unanimă, încă în vigoare în istoriografie, precum că granița de vest și de sud-vest a R.A.S.S. Moldovenești, formată în 1924 pe malul stâng al Nistrului, ar fi fost râurile Prut și Dunărea.

La 12 octombrie 1924, Sesiunea a III-a a Comitetului Executiv Central (C.E.C.) din Ucraina sovietică adopta hotărârea „Cu privire la crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești în componența Ucrainei", potrivit căreia hotarul R.A.S.S.M., la vest și sud-vest, trecea pe „*granița de stat a Uniunii R.S.S.*"[6]. Această formulă din hotărârea C.E.C. al Ucrainei a fost interpretată de către conducerile bolșevice de la Kiev și de la Balta[7] și preluată de istoricii sovietici, precum că ar fi semnificat granița de vest a fostei gubernii Basarabia, adică Prutul și brațul Chilia al Dunării. În convingerea unor fruntași bolșevici de la Balta și Kiev, această expresie ar fi însemnat că în componența R.A.S.S.M. era inclus și teritoriul dintre Nistru și Prut, deoarece Uniunea Sovietică nu recunoscuse unirea Basarabiei cu România. „Considerăm drept frontieră (a R.A.S.S.M. – nota ns. - I.Ș.), menționa N. Scrâpnic[8], nu Nistrul, ci Prutul. Să țină capitaliștii deocamdată în mâinile lor Basarabia. Aceasta este o chestiune de facto și nu de drept. Dreptul e de partea noastră. Pe harta noastră Basarabia este marcată cu o linie roșie, căci Basarabia trebuie să devină o parte inseparabilă a R.A.S.S.M."[9]. Însă considerentul lui N. Scrâpnic era doar o speranță izvorâtă din scopul formării R.A.S.S. Moldovenești, acela de a ocupa și sovietiza Basarabia, a exporta revoluția proletară în România și în regiunea Balcanilor.

Această interpretare a liderilor bolșevici ucraineni privind traseul frontierei de vest a R.A.S.S.M. a fost folosită, până de curând, și de către istoricii din Republica Moldova[10]. Însă investigațiile din ultimii ani privind această problemă permit să susținem că la stadiul actual al cercetării nu a fost identificat vreun document oficial în care hotarul de vest și de sud-vest al R.A.S.S.M. (respectiv al R.S.S.U., adică al U.R.S.S.) ar fi fost fixat pe râul Prut și pe Dunăre.

Dorința bolșevicilor de la Balta de a extinde teritoriul R.A.S.S. Moldovenești, respectiv al R.S.S. Ucrainene, până la Prut și Dunăre a fost prezentată drept realitate, mai ales, în cadrul discuțiilor privind proiectul stemei și drapelului R.A.S.S.M. La un an de la proclamarea sus-numitei republici, în septembrie 1925, Prezidiul Comitetului Executiv Central al R.A.S.S.M., condus de I. N. Chior-Ianachi, a exa-

---

6 *Hotărârea Comitetului Executiv Central din Ucraina din 12 octombrie 1924 „Cu privire la formarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești și crearea Partidului Comunist al Moldovei"*. Chișinău, Cartea Moldovenească, 1986, p. 103.

7 Balta este un oraș din regiunea Odesa, în sud-vestul Ucrainei. În 1924–1929, Balta a fost capitala R.A.S.S. Moldovenești, parte a R.S.S. Ucrainene. După proclamarea R.S.S. Moldovenești în 1940, regiunea Balta a fost scoasă din componența republicii moldovenești și a fost trecută în cea a Ucrainei.

8 Nicolai Scrâpnic - fruntaș al partidului comunist al R.S.S. Ucrainene. Între anii 1922-1927 - comisar al Justiției din R.S.S.U.

9 Ion Șișcanu. *Formarea și evoluția R.A.S.S.M. de la 1924 la 1940.* În: *Cugetul*, 1992, nr. 5-6, p. 62.

10 *Ibidem*; Gheorghe Cojocaru. *Cominternul și originile „moldovenismului"*. Chișinău: Civitas, 2009, p. 27; Ion Șișcanu. *Recuperarea adevărului istoric – o sarcină mereu actuală (Studii de istorie contemporană*). Cahul: Universitatea „B.P. Hasdeu", 2014, p. 43; Valentin Burlacu. *Formarea și evoluția RASS Moldovenești (1924-1940*). Chișinău: S.n., 2021, p. 130.

minat chestiunea privind stema și drapelul noii „formațiuni statale". În proiectul stemei, printre altele, se spunea: „[...] e) a se preciza proporția dintre părțile din stânga și dreapta Nistrului; i) partea de pe malul stâng al Nistrului a R.A.S.S.M. să fie colorată într-un roșu ilustrativ, iar cea de pe malul drept — în negru, care să fie hașurată pe diagonală cu linii de culoarea părții din stingă Nistrului; z) literele de-a lungul teritoriului să fie aranjate astfel, încât pe partea din dreapta Nistrului să se afle: R.A.S., iar pe cea din stânga Nistrului — S.M."[11]

Rezultatele acestor discuții și propunerile au fost trimise la Harkov, capitala de atunci a R.S.S.U., pentru a fi aprobate de către instanțele ucrainene superioare. Însă, la 16 februarie 1926, adjunctul reprezentantului permanent al R.A.S.S.M. pe lângă guvernul Ucrainei sovietice[12], comunica la Balta (capitala de atunci a autonomiei moldovenești) că „proiectul stemei R.A.S.S.M., transmis Comitetului Executiv Central al Ucrainei pentru aprobare, a fost expediat, pentru coordonare, către Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) al Ucrainei, care a respins proiectul, pentru că pe ea (pe stemă – nota ns.- I.Ș.) a fost trasată harta Basarabiei"[13].

La 1 octombrie 1926, I. Tur, consilierul lui V.P. Zatonski, secretarului C.C. al P.C.(b) al Ucrainei, a solicitat conducătorilor autonomiei moldovenești „să i se comunice numărul procesului-verbal și data la care a fost adoptată hotărârea privind stabilirea granței R.A.S.S.M. pe râul Prut". Iosif Badeev, primul secretar al regionalei de partid din autonomia moldovenească, răspundea că frontiera de vest a R.A.S.S.M., implicit a Ucrainei, a fost stabilită prin hotărârea Comitetului Executiv Central din întreaga Uniune, din 12 octombrie 1924. „În același timp, menționa Badeev, vă informăm că, conform explicațiilor tovarășului Starâi, președintele Consiliului Comisarilor Poporului al R.A.S.S.M., această expresie a fost adoptată de către Biroul Politic al C.C. al P.C.(b) din întreaga Uniune la propunerea tovarășului Cicerin[14], care se referea anume la râul Prut, însă a fost formulată cu subînțeles, având în vedere relațiile internaționale existente, fără a numi clar râul Prut"[15]. Ulterior, în scrisoarea adresată conducerii Ucrainei sovietice, reprezentantul R.A.S.S.M. la Kiev lămurea că „ideea stemei R.A.S.S.M., reunită cu Basarabia corespunde momentelor politice de la care plecaseră Partidul Comunist și Puterea sovietică în procesul de formare a Republicii Moldovenești"[16]. Nici după aceasta, conducerea ucraineană nu a acceptat includerea hărții Basarabiei pe stema R.A.S.S.M.

Prin urmare, hotarul de vest al R.A.S.S. Moldovenești nu a fost nici măcar declarat pe răul Prut, ci rămânea pe răul Nistru. Altminteri, nu putem explica de ce prima Constituție a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, adop-

---

11 Ordinea literelor este conform alfabetului rus. Vezi Ion Șișcanu. *Formarea și evoluția R.A.S.S.M. de la 1924 la 1940.* În: *Cugetul,* 1992, nr. 5-6, p. 62.

12 Constituția Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, adoptată la 23 aprilie 1925 (art. 8) prevedea că R.A.S.S.M. avea pe lângă guvernul R.S.S. Ucrainene un reprezentant permanent, cu dreptul de vot consultativ, în toate organele centrale ale R.S.S.U.

13 О. Галущенко. *О первой конституции молдавского народа.* În: *Вехи молдавской государственности* Кишинев: Метромаш, 2000, с. 56.

14 Cicerin Gheorghe Vasilievici (12/24 noiembrie 1872 – 7 iulie 1936) a fost un revoluționar marxist și politician sovietic. El a ocupat funcția de ministru de externe (comisar al poporului) al Rusiei bolșevice și Uniunii Sovietice în perioada 1918 – 1930.

15 О. Галущенко. *Op. cit.*, p. 57.

16 *Ibidem.*

tată la 23 aprilie 1925, prevedea că doar R.A.S.S.M. intra în componența Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene[17], iar a doua Constituție a autonomiei moldovenești, adoptată la 6 ianuarie 1938, delimita precis teritoriul ei: „ Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească, stipulează articolul 14 al acelei constituții, este alcătuită din raioanele Ananiev, Balta, Valea Hoțului, Grigoriopol, Dubăsari, Camenca, Codâma, Kotovsk, Ocna-Roșie, Pesceana, Râbnița, Ciorna, Tiraspol și orașul Tiraspol, supus nemijlocit organelor puterii de stat a R.A.S.S.M."[18] Mai mult, în hotărârea adoptată la 2 august 1940 privind formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, Sovietul Suprem al U.R.S.S. evidenția Basarabia și R.A.S.S.M. ca entități separate: „Venind în întâmpinarea oamenilor muncii din Basarabia, a oamenilor muncii din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească privind reunirea populației moldovenești din Basarabia cu populația moldovenească din RASS Moldovenească [...]", se motiva în preambulul hotărârii, „în componența Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești unionale se includ „orașul Tiraspol și raioanele Grigoriopol, Dubăsari Camenca, Râbnița, Slobozia și Tiraspol ale Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești**,** orașul Chișinău și județele Bălți, Bender, Chișinău, Cahul, Orhei și Soroca ale Basarabiei"[19].

***

Între 28 iunie și 3 iulie 1940, Uniunea Sovietică a invadat România, ocupând Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța, și a procedat imediat la sovietizarea teritoriilor cotropite. Unul dintre obiectivele imediate ale Kremlinului, în acest context, a fost stabilirea statutului Basarabiei în raport cu R.A.S.S. Moldovenească. Trecerea rapidă a administrației bolșevice de la Tiraspol la Chișinău da impresia că R.A.S.S.M., în sfârșit, se extindea până la Prut și Dunăre.

Însă evenimentele au luat o turnură mai puțin previzibilă. Moscova proiecta formarea unei noi republici unionale – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (R.S.S.M.) - care, alături de alte trei republici sovietice unionale, formate în spațiul Mării Baltice – R.S.S. Estonă, R.S.S. Letonă și R.S.S. Lituaniană –, urmau să reprezinte Uniunea Sovietică în teritoriile recent ocupate. Procesul pregătirii și proclamării R.S.S.M. a durat, în total, treizeci de zile - de la 3 iulie, ziua în care sovieticii au închis „noua graniță" pe Prut și pe Dunăre, până la 2 august 1940, când a fost adoptată legea privind formarea R.S.S. Moldovenești în cadrul Uniunii Sovietice.

Până de curând, se considera că în perioada 3-10 iulie 1940, conducerea R.A.S.S.M. insista asupra necesității unirii Basarabiei cu Republica Autonomă Moldovenească, așa cum preconizau sovieticii în anii 1924-1940, și numai după 10 iulie, oficiosul „Pravda", structurile conducătoare din R.A.S.S.M., transferate de la

[17] Constituția Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, adoptată la 23 aprilie 1925. În: *Вехи молдавской государственности.* Кишинев: Метромаш, 2000, p. 29.

[18] Constituția (Legea Fundamentală) a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, adoptată 6 ianuarie 1938. În: *Вехи молдавской государственности.* Кишинев: Метромаш, 2000, p. 62.

[19] Hotărârea Sovietul Suprem al Uniunii Sovietice, adoptată la 2 august 1940, privind formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenește. În: Ion Negrei, Ion Șișcanu. *Basarabia. Mărturii documentare (1812-2022).* Selecție de documente și studi. Galați: Editura Muzeului de Istorie Galați, 2012, p. 105.

Tiraspol la Chișinău, aveau să pledeze doar pentru „reunirea populației moldovenești" de pe ambele maluri ale Nistrului.

Însă, dacă luăm în considerare că deja la 9 iulie, Biroul Politic al P.C.(b) din întreaga Uniune a aprobat „propunerea C.C.P. al R.A.S.S. Moldovenești și a Comitetului Regional Moldovenesc al P.C. (b) al Ucrainei (din R.A.S.S.M.) cu privire la reunirea populației moldovenești a Basarabiei cu populația moldovenească a R.A.S.S. Moldovenești și formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești unionale"[20] și că pregătirea acestei propuneri pentru dezbatere în ședința forului superior al partidului bolșevic a necesitat un anume timp, înțelegem că Moscova și Kievul, către această dată, deja conturaseră, pentru R.S.S.M., granițe care să cuprindă doar părți din R.A.S.S.M. și din Basarabia.

În acest context, apare întrebarea: când, cum și de ce Moscova a proiectat granițele R.S.S. Moldovenești astfel, încât a lăsat Ucrainei 8 raioane din cele 14 din R.A.S.S.M. și a retezat 3 județe din teritoriul Basarabiei, pe care le-a încorporat R.S.S. Ucrainene?

Pentru a găsi răspunsuri pertinente trebuie să precizăm câteva aspecte aflate încă în discuție. Înainte de toate, este important să clarificăm care a fost, totuși, granița de vest a R.A.S.S.M. în proiectele inițiale ale bolșevicilor ruși și ucraineni și care a fost realitatea.

Analizarea atentă a documentelor istorice, editate în ultimii ani, și rezultatele cercetărilor unor istorici preocupați de aceste probleme permit înțelegerea chestiunii graniței de vest a R.A.S.S.M., deducerea rațiunii virajului brusc al Moscovei privind limitele teritoriale ale viitoarei R.S.S. Moldovenești. În acest sens, o scurtă expunere cronologică a unor pretenții teritoriale ale diverselor structuri politice ruse și ucrainene (sovietice) arată că intențiile încorporării Basarabiei, integrale sau parțiale, în componența Rusiei sovietice și/sau a Ucrainei democratice și celei sovietice au persistat de-a lungul întregii perioade interbelice. Aceste pretenții au fost înaintate Sfatului Țării încă din primele zile ale existenței Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia) și guvernului român, imediat după unirea Basarabiei cu România. La 16 martie 1918 (stil vechi), guvernul Republicii Ucraina a trimis o notă, semnată de V. Golubovici, președinte al Consiliului de Miniștri și ministru al afacerilor externe, către guvernele german, austro-ungar, turc, bulgar și român, care negociau pacea de la București[21], în care se menționa că Ucraina era „profund interesată de soarta provinciei vecine. Cu toate că regiunile locuite de către două popoare dominante, acel ucrainean și cel moldovenesc, se interpătrund, nu încape nicio îndoială, că în partea de nord a teritoriului Basarabiei locuiesc, în principal, ucraineni, iar în cea de sud (între gurile Dunării și Nistrului și litoralul Mării Negre) ei au o majoritate relativă. Astfel că Basarabia, din punct de

[20] Valeriu Pasat. *RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940-1953).* Chișinău: Editura Cartier, 2011, p. 21.

[21] După încheierea păcii separate de la Brest-Litovsk dintre Rusia bolșevicilor și Puterile Centrale – 18 februarie/3 martie 1918 – România rămase complet izolată, fără nicio șansă de a rezista în fața unei ofensive a inamicului din toate direcțiile. În acest context, la Iași s-a format un guvern conservator, condus de Al. Marghiloman, care a decis să negocieze, în speranța amânării deznodământului sau a obținerii unor condiții mai puțin înrobitoare. Speranțele au fost zădarnice. Puterile Centrale au impus României o pace extrem de dură, semnată la București, în ziua de 24 aprilie/7 mai 1918.

vedere etnografic, economic și politic, formează o unitate indivizibilă cu teritoriul Ucrainei”[22].

În plus, guvernanții Ucrainei democratice menționau că, „posedând o bună parte din litoralul Mării Negre, în partea de vest a căruia se găsește un centru economic extrem de important, Odesa, cu care este legată toată Basarabia de sud, guvernul ucrainean crede că orice schimbare a fostei granițe româno-ruse, în special în părțile ei de nord și de sud, ating adânc interesele politice și economice ale Republicii Ucrainene”[23]. În felul acesta, încă până la votarea Unirii Basarabiei cu România, Republica Populară Ucraineană râvnea județele de nord și de sud ale Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia).

În aceeași zi de 16 martie 1918 (stil vechi), Sfatul Țării, parlament al Republicii Democratice Moldovenești, luând cunoștință despre pretențiile Ucrainei asupra unei părți a Basarabiei, în special asupra ținuturilor Hotin și Cetatea Albă, prin nota trimisă Republicii Ucrainene își exprima, față de guvernul ucrainean, Rada Centrală, și întreg poporul ucrainean, „protestul împotriva tentativelor asupra dreptului la autodeterminare a românilor și a altor popoare, locuitoare pe teritoriul fostei gubernii Basarabia[24]. Sfatul Țării declara că „Republica poporană Moldovenească s-a proclamat independentă și neatârnată la 24 ianuarie 1918 (stil vechi), în granițele fostei gubernii a Basarabiei, despre care fapt au fost anunțate toate statele, inclusiv Ucraina”, și își exprima protestul față de tentativele, de oriunde ar fi venit, împotriva independenței și integralității teritoriale a Republicii Moldovenești, așezată între Nistru, Prut, Marea Neagră, în hotarele fostei gubernii Basarabia[25].

Presa românească a sesizat pretențiile teritoriale ale Ucrainei și a reacționat imediat. În acest sens, este foarte relevantă relatarea ziarului „Mișcarea” din Iași, prezentată la 18/31 martie 1918. „Noua gazetă germană, apărută la Odesa, arăta ziarul, a adus surprinzătoarea știre că republica Ucrainei ridică pretenții asupra unei bune părți din Basarabia. Ea ar cere nordul republicii moldovenești ce ar conține județul Hotin și o parte din județul Soroca, precum și sudul Basarabiei, în cuprinsul județului Akerman, până la Dunăre[26]. „Mișcarea” afirma că, deși aceste pretenții se înaintau în numele dreptului național, altele ar fi fost motivele ce îi determinau pe ucrainenei să se gândească la știrbirea Republicii Moldovenești. „Ni se afirmă, relata ziarul, că marii întreprinzători din Odesa, între care sunt și unii capitaliști austrieci, ar fi făcut guvernul ucrainean să înțeleagă că pe viitor afacerile marelui port la Marea Neagră ar fi compromise, dacă Basarabia ar avea posibilitatea să-și creeze un port propriu la aceeași mare. Căci toate marile cantități de produse ale rodnicului pământ basarabean luau până acum calea exportului prin Odesa.

---

22 *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România.1917-1918.* Documente. Antologie de Ion Calafeteanu și Viorica -Pompilia Moisuc. Chișinău: Editura Hiperion, 1995, p. 185.

23 *Ibidem*.

24 *Ibidem*, p. 186.

25 *Ibidem*, pp. 186-187.

26 *Ziarele românești despre Unirea Basarabiei, Bucovinei, și Transilvanie, Vol. 2: Basarabia pe calea Unirii cu România: 16 decembrie 1917- 8 aprilie 1918.* Articole selectate și editate de Marius Diaconescu (coordonator), Andrei Florin Sora, Oana Avram [et. al.] București: Ars Historica, 2018, p. 500.

Dacă Basarabia ar da dezvoltare micului port pe care îl are la Marea Neagră, la Jăbrieni, în apropiere de vărsarea Dunării, se înțelege că debitul de export al portului Odesa s-ar micșora”[27]

Și argumentele ucrainenilor privind pretențiile aspra județului Hotin, utilizate de V. Molotov în cadrul tranzacției sovieto-germane din 23-26 iunie 1940, când Kremlinul și-a anunțat dorința de a ocupa și Bucovina, au fost ridicate, de asemeni, în acele zile. „ [....] Nordul Basarabiei, relata același ziar, se pare însă că e cerut mai mult în interesul de a avea linia de cale ferată ce leagă Bucovina cu Ucraina trecând prin județele Hotin și Soroca, după cum sudul e cerut pentru interesele întreprinzătorilor din Odesa, unde, după cum am spus, sunt și capitaliști austrieci[28].

La 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării a votat unirea Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia) cu România. La 30 martie/12 aprilie, Rada Ucraineană, reacționând în noua conjunctură și încălcând propriile principii de neamestec în afacerile interne ale altor state și de recunoaștere a drepturilor popoarelor la autodeterminare, a protestat pe lângă guvernul român, declarând că Basarabia ar fi fost anexată de către România și că „ea nu recunoaște că hotărârea Sfatului Țării (din 27 martie/9 aprilie 1918) privind încorporarea Basarabiei la România este un act care exprimă voința tuturor popoarelor locuind pe teritoriul Basarabiei, din care cauză republica Democratică a Ucrainei pretinde ca regiunile Basarabiei unde populația s-a declarat sau se va declara ucraineană să fie reunite cu Republica Ucraineană”[29].

La 20 aprilie 1918 (stil vechi), guvernul român răspundea notei primite de la guvernul de la Kiev, amintind Radei Centrale că „Basarabia n-a fost anexată de către România, așa cum se afirma în nota ucraineană, ci s-a unit cu Patria-mamă, în virtutea unui vot aproape unanim exprimat al Sfatului Țării, adunare națională legislativă a Republicii Moldovenești din Basarabia. Această adunare emanată din voința națiunii, având deci aceeași origine ca și Rada Centrală ucraineană, ea reprezintă, în consecință, la fel ca și Rada, o putere suverană care dă dreptul să ia hotărâri definitive și de aceeași importanță pentru popoarele Basarabiei, ca și acelea ale Radei pentru popoarele Ucrainei”[30]. De asemenea, guvernul român atrăgea atenția că, după cunoștințele sale, „nu există nicio reuniune din Basarabia unde populația să se fi declarat ucraineană și să fi cerut alipirea la Ucraina”[31].

Guvernul de la Kiev a revenit cu o notă extinsă, trimisă guvernului român pe 20 aprilie/5 mai 1918, prin care încerca să demonstreze necesitatea anexării Basarabiei de către Ucraina: „În epoca constituirii Republicii Ucrainene, în luna noiembrie 1917, se afirma în notă, guvernul ucrainean considera că datorită legă-

[27] În acest context este momentul să arătăm că la 5 decembrie 1939, URSS, prin V. P. Potiomkin, adjunct al comisarului pentru afacerile externe, în cadrul campaniei de indimidare politică, diplomatică și militară a României, privind pregătirea ocupării Basarabiei, a menționat într-o convorbire cu ambasadorul francez la Moscova, Naggiar, că Odesa ar fi fost „un port mort” de când pierduse hinterlandul Basarabia. Era o aluzie clară privind pretențiile sovietice asupra teritoriului românesc dintre Prut și Nistru. Vezi Ion Șișcanu. *Raptul Basarabiei.* Chișinău: AgoDacia, 1993, p. 15.

[28] A se vedea legătura cu pretențiile lui Molotov din 23-26 iunie 1940 asupra nordului Bucovinei: Ion Șișcanu. *Basarabia în contextul relațiilor sovieto-române. 1940.* Chișinău: Civitas, 2007, p. 83.

[29] *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România.1917-1918,* p. 222.

[30] *Ibidem*, p. 229.

[31] *Ibidem*, p. 230.

turii federative care lega Republica ucraineană de toate celelalte părți ale fostului Imperiu rus, Ucraina păstrează această legătură în raport cu Basarabia. După proclamarea independenței Ucrainei, guvernul ucrainean, neadmițând nicidecum ruptura definitivă între Ucraina și Basarabia și luând în considerare aspirațiile unei notorii majorități a populației din Basarabia, își propunea să stabilească relații mai strânse cu Republica Moldovenească, conferindu-i dreptul la autonomie politică”[32]. În continuare, guvernul Ucrainei insista că „moldovenii nu constituie majoritatea populației din Basarabia, că această majoritate aparținea popoarelor nemoldave, printre care se numărau mulți ucraineni[33].

Plecând de la această argumentare și refuzând să recunoască drepturile României asupra Basarabiei, guvernul Ucrainei își propunea „să acorde întregii populații din Basarabia o autonomie politică care i-ar garanta cele mai largi drepturi în domeniul social, politic și intelectual. Este evident că interesele vitale ale Ucrainei – **strategice și economice** (subl. ns.) - cer ca guvernul Ucrainei să insiste asupra încorporării Basarabiei care își păstrează autonomia *politică, la Ucraina, care are* toate drepturile în acest sens și ceea ce este de asemenea și voința marii majorități a populației Basarabiei”[34].

Astfel, dacă în prima notă ucraineană se insista doar asupra unor zone populate de etnici ucraineni sau care se vor considera ucraineni, deja în cea de-a doua notă, Guvernul Ucrainei pretindea încorporarea întregii Basarabii. Analizând această notă a guvernului ucrainean, N. Iorga, într-un articol intitulat *Ucraina hatmanului și Basarabia* scria: „Ucraina hatmanului Skoropadski trimite încă o notă României pentru a-i spune lămurit că înțelege a-și rezerva posesiunile Basarabiei întregi”[35].

Polemizând asupra argumentelor aduse de guvernul Ucrainei privind drepturile sale asupra Basarabiei, marele istoric român menționa că Ucraina nu era moștenitoarea Rusiei şi nu putea reclama din ceea ce formase Rusia, decât ce aparținea domeniului de limbă şi de rasă al poporului ucrainean”. În ceea ce privea drepturile istorice, Ucraina, de asemenea, nu le putea reclama, pentru că „asemenea drepturi le poate invoca numai un stat care până la un moment dat și-a păstrat neîntrerupt existența cam în aceleași hotare și în aceeași formă de organizare, sau măcar în elementele bine definite care au ajuns a forma, din propriul lor impuls şi cu propriile puteri, un stat”[36]. Referitor la argumentele etnice, Nicolae Iorga menționa că „Ucraina cea nouă nu poate reclama decât pe congenerii săi, iar nu și pământul lor, dacă acest pământ nu le aparține acestora de veacuri, și în puterea unui netăgăduit drept istoric, dacă el a fost ocupat altfel decât prin expansiunea firească a națiunii”, ucrainenii stabilindu-se în teritoriul dintre Prut și Nistru în calitate de coloniști începând cu secolul al XVII-lea[37].

Prin urmare, intențiile Ucrainei privind anexarea Basarabiei sau, cel puțin, a unor teritorii din partea de nord și cea de sud a provinciei, s-au evidențiat încă în

[32] *Ibidem*, p. 234.
[33] *Ibidem*.
[34] *Ibidem*.
[35] Valentin Burlacu. Legalitatea unirii Basarabiei cu România, contestată de către Rada Centrală ucraineană (martie iulie 1918). În: *Akademos,* nr. 1, 2019, p. 96.
[36] *Ibidem*.
[37] *Ibidem*.

zorii formării statului ucrainean, acestea devenind, în 1940, esența propunerilor privind delimitarea teritorială între R.S.S.U. și R.S.S.M. Ulterior, Ucraina, devenită republică sovietică unională, va fi încadrată în Uniunea Sovietică, pretențiile fiind preluate de guvernul de la Moscova. Ceea ce n-au reușit liderii ucraineni în 1917–1918, va realiza conducerea bolșevică de la Kiev, în 1940, când în urma anexării Basarabiei la U.R.S.S. și formării R.S.S.M., cele trei județe (Hotin, Cetatea Albă, Ismail – pretinse a fi populate majoritar de ucraineni) vor fi încorporate, cu susținerea Kremlinului, în componența R.S.S. Ucrainene.

***

La 10 iulie 1940, gazeta „Pravda”[38] publica propunerea făcută, chipurile, de C.C.P. al R.A.S.S.M. și Comitetul regional moldovenesc de partid al P.C. (b) U. privind „reunirea populației moldovenești a Basarabiei cu populația moldovenească a Republicii Autonome Moldovenești și formarea R.S.S. Moldovenești”[39]. Oficiosul Partidului bolșevic relata în continuare că C.C.P. al U.R.S.S. și C.C. al P.C. (b) din Uniunea Sovietică, la rândul lor, „au susținut rugămintea organizațiilor moldovenești” și au hotărât să facă, în legătură cu aceasta, o propunere respectivă Sovietului Suprem al U.R.S.S.[40] Mulți istorici sovietici au apreciat informația din „Pravda” drept „satisfacere a dorințelor oamenilor muncii din Basarabia și R.A.S.S.M.”[41]

Din informația publicată de „Pravda” lumea avea să afle că conducerea R.A.S.S.M. de acum pleda pentru „reunirea populației moldovenești” de pe ambele maluri ale Nistrului și nu mai insista asupra necesității unirii Basarabiei cu Republica Autonomă Moldovenească, ca unități teritoriale, așa cum preconizau sovieticii în anii 1924-1940. Formularea lasă să se înțeleagă, destul de clar, că ideea oficializării încorporării Basarabiei în cadrul R.A.S.S. Moldovenești și, deci, a Ucrainei, era abandonată. Se trecuse la ideea „reunirii populației moldovenești”.

Noua paradigmă a fost inventată în scopul scindării teritoriale atât a Basarabiei cât și a R.A.S.S. Moldovenești. Problema este că, în cazul în care R.S.S. Moldovenească unională ar fi fost formată ca rezultat al unirii R.A.S.S. Moldovenești cu Basarabia, adică teritoriile ambelor entități cunoscute la 26 iunie 1940, ar fi apărut, drept consecință, o nouă entitate cu o suprafață de 53,6 mii de kmp (45,1mii de kmp de teritoriu al Basarabiei și 8,5 mii de kmp al R.A.S.S.M.) și ar fi avut ieșire la Marea Neagră și la Dunăre. Însă proiectul Kremlinului prevedea altceva.

Inițiativa creării republicii unionale moldovenești nu a fost a populației R.A.S.S.M. și, cu atât mai puțin, a populației Basarabiei, deoarece populația, nu numai de fapt, dar nici formal nu s-a adresat C.C.P. al U.R.S.S. și C.C. al P.C. (b) din Uniunea Sovietică în această privință. La 9 iulie, nici C.C.P. al R.A.S.S.M., nici comitetul regional moldovenesc al P.C. (b) din Ucraina nu erau organe de stat și de partid ale acestei populații.

---

38 *Правда*, 10 июля 1991.

39 *Ibidem*.

40 С.Я. Афтенюк. *Ленинская национальная политика Коммунистической партии и образование советской государственности молдавского народа*. Кишинев: 1971, с. 338.

41 Cf.: Mihail Bruhis. *Rusia România şi Basarabia.1812, 1918, 1924, 1940.* Chișinău: Universitas, 1992, pp. 272-273.

Această operație, în întregime, a fost pregătită fără știrea chiar a „organizațiilor" care au primit dispoziția să se pronunțe în sensul „rugăminții" privind „reunirea poporului moldovenesc", adică fără știrea C.C.P. al R.A.S.S.M. și al comitetului regional din Moldova al P.C. (b) din Ucraina, nemaivorbind că totul s-a făcut fără știrea populației[42].

Între timp, organismele vizate să se ocupe de proiectarea configurației teritoriale a viitoarei republici unionale acumulau informația necesară. În acest scop, au fost solicitate diverse opinii.

Având în vedere că la 9 iulie 1940 Biroul Politic al P.C.(b) din întreaga Uniune a decis să confirme „propunerea C.C.P. al R.A.S.S. Moldovenești și a Comitetului Regional Moldovenesc al P.C. (b) al Ucrainei (din R.A.S.S.M.) cu privire la reunirea populației moldovenești a Basarabiei cu populația moldovenească a R.A.S.S. Moldovenești și formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești unionale", reiese că primele propuneri, în acest sens, au parvenit la Kremlin din partea structurilor conducerii de vârf ale R.A.S.S.M. chiar în prima săptămână de ocupație a teritoriului românesc dintre Prut și Nistru.

Conducătorii Republicii Autonome Moldovenești, stabiliți de curând la Chișinău, nu au întârziat să prezinte Moscovei textul propunerilor și o hartă a R.A.S.S.M., pe care era trasată granița de est a viitoarei R.S.S.M. Cel târziu la 8 iulie 1940, respectivele propuneri ar fi fost pe masa decidenților de la Moscova. Comitetul regional de partid, Consiliul Comisarilor Poporului și Prezidiul Sovietului Suprem al R.A.S.S.M. *rugau* Moscova să stabilească teritoriul Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești astfel, încât granița dintre R.S.S.U. și Republica Moldovenească să treacă pe râul Prut, printre satele Bogdănești și Lopatnic, paralel cu râul Lopatnic, la nord între satele Corjeuți și Trinca, lăsând satul Trinca în componența R.S.S.M.[43]

Trecând printre satele Caracușeni și Constantinovca, linia de hotar urma să ocolească satul Constantinovca de la nord-vest și să întoarcă spre sud-vest în direcția dintre Halahora de Jos și Târnauca și, în continuare, către est, printre satele Mihăileni și Hlinaia, lăsând satul Hlinaia în componența Republicii Moldovenești.

După aceea, spre sud-est de satul Rotunda, linia frontierei era propusă să treacă pe linia județelor Hotin și Bălți, din partea de vest de satul Paladea la nord, și, ocolind satul Hădărăuți, se va îndrepta spre răsărit printre satele Clocușna și Volocineț, paralel cu calea ferată, urmând mai departe, până la râul Nistru, frontiera dintre județele Soroca și Hotin[44].

Trasarea graniței de est a R.S.S. Moldovenești era propusă pe teritoriul fostei R.A.S.S. M., excluzând raioanele Codâma, Balta, Pesciana, care vor rămâne în componența R.S.S. Ucrainene. Această parte a graniței era trasată pe harta R.A.S.S.M., anexată la textul propunerilor[45].

---

42 *Ibidem*.

43 *Propuneri ale Comitetul regional de partid, Consiliului Comisarilor Poporului și Prezidiului Sovietului Suprem al R.A.S.S.M. privind stabilirea granițelor R.S.S.M*. În *Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele sale pentru Basarabia*. Chișinău: Universitas, 1991, pp. 62-63.

44 *Ibidem*.

45 *Ibidem*.

Granița părții de sud a R.S.S. Moldovenești era propusă să fie stabilită pe plasa Chilia, incluzând în componența R.S.S.M. plasele Reni, Bolgrad, Ismail și orașul Ismail.

Propunând granița de sud cu includerea orașului Ismail în componența R.S.S. Moldovenești, conducerea organizației partidului bolșevic, Consiliul Comisarilor Poporului și Prezidiul Sovietului Suprem, structuri sosite la Chișinău de la Tiraspol, porneau de la considerentele că populația plaselor Reni, Ismail și a unor plase din județul Cahul, Bolgrad și Ismail era, în majoritatea sa, moldovenească, orașul Ismail fiind centrul de atracție culturală și economică a plaselor Reni, Bolgrad și a unor plase din județul Cahul.

La 13 iulie 1940, a fost înregistrat un proiect concret de dezintegrare a Basarabiei, în care un funcționar sovietic neidentificat a expus, pe marginea unui tabel cu datele recensământului din 1930, intenția transmiterii către Ucraina a județelor Hotin, Cetatea Albă și Ismail (parțial). În document nu sunt expuse motivele invocate de autorul notițelor, însă rezoluția sa reflecta punctul de vedere ucrainean în această problemă[46].

Pe de altă parte, în documentul datat la 15 iulie 1940, întocmit de A. Șcerbaciov la Moscova, se preconiza includerea în componența R.S.S. Moldovenești a opt din nouă județe ale Basarabiei și douăsprezece din cele paisprezece raioane ale R.A.S.S. Moldovenești[47].

O voluminoasă informație privind proiectarea graniței între R.S.S. Moldovenească și R.S.S. Ucraineană a fost prezentată de M. Greciuha, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Ucrainene.

Conducerea de la Kiev a depus eforturi pentru a obține ca cel puțin o parte din teritoriul Basarabiei să fie transmisă Ucrainei. Această parte a teritoriului dintre Prut și Nistru urma s-o constituie județele Hotin, Akerman (Cetatea Albă) și Ismail, adică părțile de nord și de sud ale Basarabiei[48]. În ceea ce privește teritoriul R.A.S.S. Moldovenești, Greciuha propunea trasarea graniței astfel, încât R.S.S. Moldovenești să-i rămână doar șase din cele paisprezece raioane din stânga Nistrului. Prin urmare, șase județe din Basarabia și șase raioane din R.A.S.S.M., aceasta a fost formula ucraineană[49].

Cercetând propunerile conducerii R.A.S.S.M. și a celei din Ucraina cu privire la stabilirea graniței dintre R.S.S.U. și viitoarea R.S.S.M., A. Gorkin, secretarul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., în informația adresată lui Gh. Malenkov, secretar al C.C. al P.C. (b) din Uniunea Sovietică, considera proiectul propus de conducerea R.A.S.S. Moldovenești „mai acceptabil”[50].

Însă orice argument în favoarea păstrării integrității Basarabiei și a R.A.S.S.M. va fi respins. Mai mult, evoluția evenimentelor ulterioare demonstrează că amputarea nordului și sudului Basarabiei a fost efectuată ignorându-se argumentele.

---

[46] A se vedea: Vitalie Văratic. Dezintegrarea Basarabiei la 1940 putea fi evitată. În: *Revista istorică*, 1992, nr. 1-2, p. 154.
[47] *Ibidem*.
[48] *Ibidem*, pp. 86-92.
[49] *Ibidem*.
[50] *Ibidem*, pp. 85-96.

La 2 august 1940, Sovietul Suprem al U.R.S.S. a adoptat legea „Cu privire la formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești”, în care se spunea: „Venind în întâmpinarea oamenilor muncii din Basarabia, a oamenilor muncii din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească privind reunirea populației moldovenești din Basarabia cu populația moldovenească din R.A.S.S. Moldovenească și călăuzindu-se de principiul dezvoltării libere a naționalităților, Sovietului Suprem al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste hotărăște: A forma Republica Sovietică Socialistă Moldovenească unională”.

În componența Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești unionale se includ orașele Tiraspol și Grigoriopol, raioanele Dubăsari, Camenca, Râbnița, Slobozia și Tiraspol ale Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, orașul Chișinău și județele Bălți, Bender, Chișinău, Cahul, Orhei și Soroca ale Basarabiei...”[51].

Așadar, Republica Sovietică Moldovenească unională a fost formată în granițele proiectate de Kiev, dintr-o parte mai mare a Basarabiei și una mai mică a R.A.S.S.M.

În ce măsură a fost legală hotărârea sesiunii a VII-a a Sovietului Suprem al U.R.S.S.?

Se știe că la 2 august 1940, în timpul sesiunii, T. Constantinov, președinte al C.C.P. al R.A.S.S.M., a declarat că în Republica unională Moldovenească nu trebuiau incluse „astfel de județe ale Basarabiei precum Hotin, Akkerman și Ismail”, cât și unele raioane ale R.A.S.S. Moldovenești cu populație preponderent ucraineană”[52]. Mihail Bruhis a demonstrat că lui T. Constantinov i s-a indicat să facă această „declarație de înțelegere cu Ucraina” privind granițele R.S.S.M. și s-a procedat fără știrea Comitetului regional de partid al Moldovei. Prin urmare, declarația lui T. Constantinov nu poate fi considerată drept expresie a voinței populației moldovenești nu numai din Basarabia, ci și din R.A.S.S.M.[53] Aceasta pe de o parte.

Pe de altă parte, conform Constituției R.A.S.S. Moldovenești, teritoriul ei nu putea fi modificat fără consimțământul acesteia[54]. Cum însă un referendum oficial organizat nu avuse loc sau nu există o hotărâre prealabilă a Sovietului Suprem al acestei republici, dezmembrarea ei teritorială a fost ilegală. C.C.P. al R.A.S.S.M. nu era organul reprezentativ al Basarabiei, pentru ca președintele ei să poată lua cuvântul în numele populației din Basarabia, iar persoanele care plecase la Moscova în calitate de „delegație a Basarabiei și a Bucovinei de Nord” nu erau reprezentanți aleși ai poporului, ci niște oameni recrutați în pripă, fără împuterniciri să decidă soarta Basarabiei și a R.A.S.S.M. Rolul „aleșilor Basarabiei și Bucovinei de Nord” a fost de a „saluta Sovietul Suprem”[55].

Așadar, atât dezmembrarea R.A.S.S. Moldovenești, cât și a Basarabiei, la 2 august 1940, a fost un act ilegal; a fost, de fapt, un dictat al Moscovei în baza propunerilor făcute de Kiev. De ce s-a procedat tocmai așa? Care au fost cauzele ce au

---

51 *Ibidem*, p. 93.
52 Mihail Bruhis. *Op. cit.*, p. 274.
53 *Ibidem*, p. 276.
54 Constituția (Legea Fundamentală) a R.A.S.S. Moldovenești, adoptată la 6 ianuarie 1938. În: *Вехи молдавской государственности: сборник текстов Конституций*. Кишинев: 2000, с. 62.
55 Mihail Bruhis. *Op. cit.*, p. 278.

determinat Kremlinul să dicteze această delimitare teritorial-administrativă și nu alta? Doar au fost propuse mai multe variante.

În primul rând, păstrarea integrității Basarabiei devenise nefavorabilă pentru Rusia. Moscova a considerat mai oportun pentru ea să dezmembreze această regiune, aproape similar împărțirii ei de către turci în așa-numitele raiale în perioada suzeranității triseculare asupra principatelor române. La fel ca în timpul supremației turcești, județul nordic Hotin și cele sudice Akerman și Ismail au fost rupte de restul Basarabiei. Mihail Bruhis presupune că, diplomația sovietică a hotărât că în acest fel va fi mai ușor ca Rusia să păstreze (sau să încerce să rețină în componența sa) importantele raioane strategice ale Basarabiei, inclusiv ieșirea la gurile Dunării, chiar și în cazul în care rușii vor fi siliți, din cine știe ce motive sau considerente, să accepte unele cedări teritoriale în această zonă[56].

În acest context, trebuie reliefat faptul că, prin amputarea județelor de sud ale Basarabiei și încorporarea lor în componența Ucrainei, R.S.S. Moldovenească a fost lipsită de ieșire la Dunăre și la limanul fluviului Nistru, adică a fost înlăturată de la Marea Neagră. Dovadă în acest sens servește „argumentul" lui M. Greciuha, exprimat în informația amintită mai sus, privind granița R.S.S.M: „Dunărea - marea arteră fluvială rezistentă la îngheț - este unită cu Marea Neagră și poate fi utilizată în mod eficient de flota fluvială și maritimă pe teritoriul R.S.S. Ucrainene și nu are rost a împărți Dunărea în sfere de influență atât din punct de vedere economic, cât și strategic"[57].

Astăzi Republica Moldova resimte foarte dureros consecințele trunchierii sudului Basarabiei.

[56] *Ibidem,* p. 283.
[57] *Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele lui asupra Basarabiei.* Chișinău: Universitas, 1991, p. 87.